

СТАВ АКАДЕМИЈЕ ИНЖЕЊЕРСКИХ НАУКА СРБИЈЕ (АИНС) О НЕОПХОДНОСТИ ЗАШТИТЕ СТАНОВНИШТВА ОД БУКЕ

(Усвојено на Председништву АИНС новембра 2020.)

Неопходно је увести робустне, ефикасне, једноставне, превентивне поступке који ће заштитити здравље становништва од буке из објеката ноћне економије и других извора комуналне буке.

Заштитне мере у праксу увести одмах, без чекања на нова законска решења, изменом и допунама подзаконских аката, и прецизирањем процедура надзорних органа.

Образложење:

АНАЛИЗА СТАЊА

Бука узрокује широк спектар здравствених ефеката. Поремећај сна је главни негативни ефекат буке. Бука изазива примарне ефекте током спавања: тешкоће са успављивањем, честа буђења, повећани крвни притисак и пулс, промене у дисању и срчану аритмију, когнитивна оштећења, али и различите секундарне ефекте који се јављају накнадно. Доказани су проблеми са менталним здрављем, што понекад резултира и превременим смртним исходом. Утицаји буке на здравље могу бити посебно опасни за децу, старије особе и хроничне болеснике. Универзална декларација о људским правима (1948) у члану 24 јемчи да свако има право на одмор (сан). Загађење буком такође генерише и значајне економске трошкове, укључујући смањење вредности некретнина, губитке продуктивности од утицаја на здравље и увећање трошкова изазваних све чешћим растом оболевања грађана изазваних буком. Посебно када раде у структури ноћне економије, угоститељски и објекти за забаву производе буку која изазива оправдане протесте, станара стамбених објеката, којом онемогућавају њихов нормални ноћни одмор.

О уоченом проблему, који је нарочито изражен у градовима, недостају стручне анализе урађене од стране државних органа Републике Србије, на првом месту о односу позитивних и негативних ефеката делатности које стварају буку. Такође недостају превентивне процедуре и активности усмерене на ублажавање и елиминацију буке.

Према Светској здравственој организацији загађење буком представља велико оптерећење за животну средину и јавно здравље, заузимајући друго место на листи штетних дејстава (одмах испод загађења ваздуха), што све више забрињава јавност и негативно утиче на политичко расположење људи. За разлику од СЗО, Агенција за заштиту животне средине Републике Србије загађење буком не препознаје као значајан проблем (у Извештају о стању животне средине у Србији последњи пут обрађивано је 2018. године на две странице текста и две слике на 175. стр.).

Становништво угрожено загађењем буком у Србији данас пружа отпор и тражи заштиту својих права, расути, појединачним иницијативама, нажалост безуспешно. Они који су у могућности, решавају своје проблеме пресељењем. Јачањем друштвених мрежа отпор загађењу буком постао је организованији, али не и довољан да изазове адекватну реакцију државних органа.

Прећутна подршка државе и њених органа ноћној економији у Србији - чињењем или нечињењем, најчешће толерисањем нелегалне градње и нелегалних активности - константна је вишедеценијска категорија, независна од актера на власти. Типски одговор државних органа на оправдане примедбе грађана гласи: „Важећи закон о заштити од буке није довољно јасан и прецизан и не пружа инструменте да се грађани заштите од буке. Када се буде усвојио нови закон, он ће обезбедити услове да се сви проблеми у вези са загађењем буком реше.“

Стање објеката ноћне економије потпуно је хаотично, са елементима безвлашћа. Изразито лоше стање у вези са загађењем буком од стране ноћне економије је у главном граду. Кафеи који дању раде у овом моделу, ноћу постају дискотеке и дансинг барови. У локалима и баштама локала се константно и без надзора изводе, електронски појачани, музички програми живе или снимљене музике. У вечерњим часовима се у објектима и баштама, до дубоко у ноћ, изводе изузетно гласни музички програми и концерти. Гласна музика узрокује још гласнију комуникацију посетиоца локала. Музика са сплавова чује се километрима далеко. Објекти постављени у низу такмиче се у јачини емитовања музичког програма, дочаравајући вашарску атмосферу.

Државни органи видљиво и доминантно заступају интересе инвеститора и корисника објеката ноћне економије (толерисањем бесправне градње, лошом контролом инспекција, супротстављеним прописима итд.), тражећи оправдање у тзв. потребама развоја туризма, без поштовања потреба и права грађана. Суштински и без одговорности, крше се одредбе члана 74 Устава Србије: „Свако има право на здраву животну средину“. Грађани Србије имају биолошку потребу и људско право на миран ноћни одмор и сан. Без јасног и недвосмисленог давања приоритета потребама становништва у заштити загађења буком од стране ноћне економије, не може бити било каквог напретка: а) у задовољавању елементарних потреба грађана, ни б) у развоју цивилизоване ноћне економије. Објекти ноћне економије су друштвено добродошли, уз поштовање техничких стандарда, на локацијама са којих њихове активности не угрожавају здравље и права грађана.

ОСНОВЕ МОГУЋИХ РЕШЕЊА

У конфликту пословних интереса ноћне економије и права грађана на ноћни одмор, приоритет дати квалитету живота становништва.

Много је примера управљања животном средином у Србији у којима се толерише раст проблема, а у његово решавање се креће тек и ако у друштву нарасте одговарајући отпор јавности. Толерисање овако озбиљног проблема у локалној заједници, великом граду нарочито, дефинитивно утиче на квалитет живота грађана преко ускраћивања права грађанима на ноћни одмор уступањем приоритета ноћној економији.

Решења тражити одмах, не одлагати их и не условљавати их усвајањем нових законских решења или резултатима зонирања.

Није спорно да законе ваља стално унапређивати и усавршавати. Иако Закон о заштити од буке у животној средини ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009 и 88/2010), можда, није довољно јасан и прецизан, он представља ваљану основу да се на основу њега битно унапреди заштита грађана од загађења буком. При томе се има на уму: а) постојеће решење из сфере урбанизма и становања о кућном реду и б) исказ техничких елемената - индикатора буке и њихових граничних вредности – не налази се у структури текста закона, већ у уредбама Владе или правилницима надлежног министарства. Проблематика зонирања (и сродне) обрађена је у закону (чл. 17-22), али се мало или никако не примењује. Посебно занимљиво је како се примењују захтеви у вези са одржавањем јавних скупова и активности (чл. 18) када једна организациона јединица локалне самоуправе наступа као организатор природбе, а друга јој прописује мере заштите од буке (које у пракси, најчешће, не постоје).

Прописи из сектора заштите животне средине којима се контролише бука, у уређеним друштвима, успешно се надовезују на аксиом код уређења града: „свако има право на одмор и неометан сан“, односно захтев за потпуним миром у периоду од 22 до 06 часова. Поменуто представља камен темељац свих будућих решења.

Решења би требало да буду проактивна

Решења би требало тражити проактивно (превенција, метод чистије производње). Изложеност буци може се смањити првенствено уклањањем извора буке – и то би требало да буде први и главни правац системске акције. Тамо где се извор буке не може укинути, решења тражити заменом извора тишим - применом инжењерских модификација и појачаним техничким контролама. Административне контроле и мере против прекршитеља би требало ојачати, тако да буду ефективне и ефикасне, те да буду елемент одвраћања. Најбољи начин за смањење изложености буци је ваљано пројектовање објекта и одобравање рада дозволама.

Предлог неких конкретних решења

- За објекте који се налазе у близини стамбених зграда, утврдити и контролисати нове, стого емисионе техничке нормативе за емитовање загађења буком. Баште испред и у близини стамбених објеката не би смеле бити емитери музичких програма.
- За објекте који желе да емитују музички програм након 22 h увести процедуру издавања лиценци за емитовање, засновану на техничким захтевима за изградњу и нормативима дозвољене емисије на граници објекта. Локали ноћне економије у стамбеним објектима не могу добити ову лиценцу. Баште у стамбеним деловима града не могу емитовати музички програм.
- Техничке нормативе контроле загађења буком утврђивати и мерења изводити савремено; на месту настанка буке, а не у угроженом окружењу (нормативи мерења емисије, а не имисије загађења буком).
- Нелегално изграђени угоститељски објекти (те баште и сплавови) и објекти без дозвола, не могу бити предмет испитивања нивоа загађења буком, већ моменталне забране рада. Новоизграђени или реконструисани објекти не могу

бити пуштени у рад без завршене процедуре у изградњи објеката. Нелегално изграђене ваља затворити док не прођу процедуру (пројекти, техничка контрола, грађевинска дозвола, изградња, техничка комисија, дозвола за рад).

- За радове при изградњи објеката, посебно у стамбеним насељима неопходно је дефинисати и применити систем техничких прописа, по угледу на развијене земље Европе, којима се ограничавају нивои буке и вибрација које производи опрема која се користи.
- Формулисати нове брзе, једноставне и транспарентне поступке у раду контролних органа државе око загађења буком, са забраном рада у поновљеном прекршају.

Напомена:

ЕУ планира даља побољшања законодавства о изворима буке и дефинисање ефикасних стратегија управљања, са фокусом на елиминацију и контролу буке на извору. Ако се желе савремена, цивилизацијска решења, предлаже се хитно придруживање овом тренду у склопу поглавља о животној средини за приступање ЕУ.